

II. APAFI MIHÁLYNÉ, BETHLEN KATA HAGYATÉKA.

HARMADIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY.

II. Fogaras vára ingóságai leltára.

E vár leltározása márt. 17-én történt, meg van jegyezve, hogy 1714-ben a fejedelem halálakor is volt leltározás. A mostani I—XV. pont alá van foglalva: I. rézneműek, II. furdőhöz való, III. czin edények, IV. vasneműek, V. fegyverek, VI. nyergek, VII. ágyak, VIII. fancműek, IX. üvegneműek, X. szőnyegek, XI. zencszerek, XII. képek, XIII. festékek, XIV. ásványok, XV. különfélék.

I. Rézneműek.

a) Egy kis harang, melynek kivülete felső felére be volt öntve: GLORIA DEO IN EXCELSIS. 20 font sulyu.

b) Egy másik kivületére ez volt beöntve: MICHAEL APAFI. D. G. P. T. anno 1691. 5 font sulyu.

c) Egy 140 fontos mozsár.

d) Egy másik nem ép mozsár, felső szélén: MICHAEL APAFI secundus; alján: JOHANNES MOMER me fudit; 23 font sulyu.

e) Egy kisebb szüntén nem ép mozsár, melynek kivülete közepére góth és latin írás volt beöntve. [Az összeírók nem jegyezték meg, mi?] felső szélére egy keresztre feszített kis Krisztus-kép öntve; sulya 30 font.

f) Másik mozsár, melynek két füle halformájú volt; 16 font sulyu.

g) Egy kisebb nem ép mozsárba be volt öntve egyik oldalán 1677. a másikra: A. B. [*Anna Bornemisza*] 10 font sulyu.

h) Egy másikon egy oldalról: 1683. másikon A. B. 15 font sulyu.

i) Hasonló kisebb mozsár, 3 font sulyu.

k) Egy gyerekeknek való nagyobb ágyú, rajta két delfin beöntve, két kis réz készülékkel.

l) Különböző mérlegek.

m) Tatár dob betörve, n) Használhatlan házi apróságok.

II. F ü r d ő h ő z v a l ó k.

Nagy fürdő kád, két réz fogantyúval s vasalással, 115 font, becsára 69 r. frt.

Hűsítő [*Refrigeratorium*], hosszudak alakra készítve, két fogantyúval s két abronccsal, 97 font, becsára 56 r. frt 20 kr.

Más négy kisebb-nagyobb hűtő, egyik a közepén színes viráglevelekkel díszítve, vászon fallal.

Szappanozó, vasabronccsal, nagy vas fűtő üst 15 darab, kisebb 12.

Három különböző nagyságu fedeles vasas láda. Lombik fedelestől. Különböző vas fazekok, palaczkok, réz ivó edény, vas fülű tálak, tányérok, nagy és kis gyertyatartók, lámpa, rézzel czifrázott fedelű, mérő bot vörös bőrrel félig bevonva, magyar dobok a szükséges vasalással.

III. C z i n e d é n y e k.

Palaczk, fedővel és tokkal 52 font súlyu, becsára 31 r. ft. Más kisebb hasonló. Háromszögű palaczk fedővel, első minőségű tálak, tányérok, olcsóbb tálak s tányérok.

Ólomból készült kettős farku syren, mely a vizet 17 csőven okádja ki.

IV. V a s n e m ü e k.

Kivülről festett, képekkel czifrázott láda, fedelét belől csiszolt aczél díszítések borítják, 12 kettős rejteke van, egy kulcsal nyílik, becsára 120 r. frt.

Üvegesnek való szerszám csiszolt aczélból, gombkötő szerszám, tábori ágy, magas virágos tűz elé való tábla, széntartó tányérok, ágyukerek, rostélyok, ablakrácszatok, serpenyők, vas karók, 81 fontot nyomó láncz, fáklyának való serpenyő.

V. F e g y v e r e k.

Platina agyú és irányzójú puska, régi, virágos, köznyelven *Pullák*; másik hasonló fakészületű virágos, köznyelven *Tersényi* puska [*Tessin*]; kisebb fakészületű, köznyelven *Stutzer*, ormózata csonttal czifrázott platina.

Egy pár pisztoly fakészülettel, régi platina agygyal, csont és arany czifrázattal, ezüst pontocsákkal díszítve. Más pár pisztoly fakészülettel, német platina agygyal.

Violaszín bársonnyal bevont puzdra, felül arany és ezüst czifrázatokkal és skófiummal s huszonöt beleégetett nyilveszővel díszítve, kis lánczocsákkal és két gombbal, karmasiu tokban.

Egy nyiltok, violaszín bársonnyal bevonva, felső felén arany és ezüst czifrázatokkal, skófiumból készítve, egy gombbal. Másik, melynek szövetét beleszótt ezüst arany virágok díszítik, színes skófiummal kivarrt s a növekedő holdat ábrázolólag.

Megint más puzdra, miniumsínü posztóból, felső feléu arany és ezüst virágokkal és skófiummal díszítve, a növekedő holdat ábrázolva. A nyil tokja is miniumsínü posztóból arany ezüst virágokkal és skófiummal díszítve, a növekedő holdat ábrázolólag, a mi egy gombban végződik.

Egy nyil, tokja hasonlóan díszítve és kivarrva, a növekedő holdat ábrázolólag.

Az elébbi puzdrákhoz tartozó harci nyil.

Kerek aczél paizs, középén kidomborodva, beledgetett virágokkal díszítve s karmasinnal bevonva.

Háromszögü hármás aczél mellvért, köröskörül és az ujjakon kis lánczokön függő pitykéekkel, miniumsínü szegélylyel.

Oldalvédő pánczélvás, elől sisakkal.

Pánczél, vagy rézlánczocskákból álló ing, a nyakravaló hajtható, különböző ragyogó kövecskékkel díszítve; melléről a nap visszatündöklik, középén kis réz lánczocska, három kövel díszítve, alól csipkézett.

Más réz pánczél vagy ing, nyakravalója hajtható, különböző kövek díszítik, kis réz lánczát 3 kő ékesíti, melle ujjai és széle csipkézetek.

Megint más pánczél vagy ing aczél lánczocskákból, nyakravalója ezüst gombokkal, mellén közben-közben arany pikkelyekkel van ékesítve.

Más aczél lánczocskákból alkotott pánczél, melynek nyakravalója magyarosan bőv, alól és feljül széleit réz csipkézi be.

Aczél siskok, félig lánczosok.

Különböző zászlók, melyek végein éles nyilvessző van védelmül alkalmazva.

Más hadi zászlók, kis dárdák, köznyelven *Perusiánok*.

Török dobok.

VI. Nyergek.

Egy török nyereg violaszín bársonnyal bevonva, első és hátsó része arany ezüst virágokkal skófiumból van kivarrva, üléssel, s mindkét oldalon függő szíjjakkal, kengyelvas nélkül; b. á. 25 r. frt.

Más hasonló, szintűgy varrva és díszítve.

Más violaszín bársony nyereg, arany virágokkal s veres posztóba, közbe-közbe varrt ezüst és arany skófiummal díszítve, két törökös vas kengyellel.

Negyedik, ötödik, hatodik nyereg a 9-kig mind török, veres és violaszín bársonnyal bevonva, különböző virágokkal, arany ezüst fonallal és skófiummal s aranyozott veres posztóval közben-közben fölkesítve.

A 10., 11., 12. és 13-ik oláh nyereg, arany fonallal díszítve, virágos, veres posztó pártával, réz oláh kengyellel.

A 14. és 15-ik nyereg magyar, posztó párnával van bevonva, magyar vaskengyellel, a szükséges szíjjakkal s egy pár pisztoly tokkal. Magyar, török és oláh kengyelvasak.

VII. Á g y a k.

Tollal töltött ágy, lepedővel betakarva, melyet különbözőleg czifrázott más égszínkék takaró ékesít.

Haj színű bársonyból készült ágytakaró. Tollal töltött és sárga selyem takaróval fedett más ágy. Zöld atlasz takaróval fedett ismét más ágy, koczkás vászonnal bevont derekaly, másik kék csiku vászon takaróval bevont derekaly, párnák sat. Egy pár kék selyemmel bevont párna, pár zöld bársony kocsipárna, hasonló fátyollal bevonva; más vörös bőrrel bevont kocsipárna, lefüggő fátyollal és égszínkék selyemprémezzel. Halotti alkalomra való kocsipárnák.

VIII. F a n e m ü e k.

Huszonegy fióku, feketére festett almárium, becsára 25 r. frt.

Más almárium tíz fiókkal, márvány színre festett.

Más almárium, feketére festve, körtefa párkányokkal beszegve s arannyal és ezüsttel különbözőleg czifrázva, ezüst lemezekkel ékesített, középen két ébenfa ajtó, belől tükrök, s mindkét oldalon több kisebb-nagyobb fiók.

Más kis almárium, belől festett fiókokkal, kívülről fényes halcsonttal díszítve.

Megint másik, melynek 9 fiókja van ezüstös alabástromból.

Más kis almárium tengerzöldszínű ajtókkal, köröskörül különböző festésekkel s latin verses emblema bevésésekkel.

Hét szekrény: egy négyszögű, festett, vassal itt-ott megerősített; másik körtefából való s fiókja hársfa, egyben hajkenőnek való szelencze, másban hajtó, egy szív, aranyozott ezüst vesszőcske, kis drága kövecskékkel, köznyelven *turches*-sel ékesítve; a másik egy mezőre való orvoságos szekrény cziprusfából, feketére festve; a másik négyszögű, rézzel bevonva, vassal erősítve, tentának való kalamáris számára, aranyos bőrrel bevonva; a fedél belső lapján tükör; megint egy másik négyszögű kis szekrény, ajtói belől aranyos bőrrel és rézzel vannak bevonva s vassal erősítve. Ebben 9 fiók van, s bennök színes és czifrázott papiros.

Fekete bőrrel bevont ládák, vas lemezzel erősítve, itt-ott kiczifrázva, török kalamáris, czifrázott kis ládácska, benne két strucz tojás, egy darab ébenfa, bevésett májusi virágokkal díszítve, egy tengeri csiga.

IX. Ü v e g n e m ü e k.

Nagy magas tükör, feketére festett körtefa kerettel, becsára 25 r. forint.

Tizenhárom üvegszekrény, az elsőben cseh üvegek, a 2-ikban, mely négyszögű és zöldszínű, aranyozott czink szájú flaskók vannak, az 5-ikben ismét kisebb czifrázott cseh üvegek, a 6-ikban, mely hatszögű, poharak, a 8-ikban, mely nyolcszögű, kékszíni poharak sat.

X. Szőnyegek.

Tarka török szőnyeg, becsára 44 r. frt lyukas, szakadozott, van 21 darab.

Frigiai tövel himzett szőnyeg, melyen különböző történetek vannak ábrázolva, van 6.

Gyász szőnyeg 26. Különböző színű festett vászon 7 vég. Pokrócz 2. egyik narancsszínű égszínké szegélylyel, másik égszínké a közepén, szegélye narancsszín.

XI. Zene- és hangszerek.

Virgina nevű zeneszer kellékeivel együtt egy szekrényben; becsára 40 r. frt.

Klavir [*Clavicordium*] kellékeivel együtt b. á. 25 r. frt.

Chelis, köznyelven *Luten*, régi zene- és hangszer megigazítva, szekrénybe téve; b. á. 7 r. frt.

Egy nagyobb hárfa, itt-ott virággal czifrázva, kulcsával együtt egy szekrényben, becsára 8 r. frt.

XIII. Festékek.

Czinober, grüspan s többféle más színű festékanyag.

XIV. Ásványok.

Kéneső, rézrozsda, salétrom, antimon, mindenkül több-kevesebb font.

XV. Különbfélék.

Fáklya és viasz, szappan.

Veres bársonnyal bevont török süveg, közepén tenyérszerű szélesen skófummal ékesítve. b. á. 6 r. frt.

Két szarvas szarvból való gyertyatartó, itt-ott aranyozott pontokkal.

Több szarvas szaru.

Nagy napernyő pávatollból készítve.

Ezek s a miket az összeíró biztosok, még egyenként föl nem említettek, de számba vettek, együtt és általában becsültettek: 24,883 r. frtra 89 krra. ¹⁾

III. A küküllővári kastély ingóságai leltára.

Itt mártius 23-án ment végbe a leltározás, volt 1—8 láda, különböző tárgyakkal tele, négy levelekkel [az 5-dik levelesláda üres], 1 kis láda és 25 számtétel alatt különböző tárgyak. A nevezetesebbek ezek:

¹⁾ A volt erd. kir. főkormányzék leltárában 1725. évi 347. szám alatt levő, kelet és aláírás nélküli, egyszerű, de egykorú hivatalos másolatból.

A 2-dikládában volt egy mappa-könyv, tehát földabroszgyűjtemény, nincs részletezve belső tartalma.

Harmadikban mosdóedény. A leltározók megjegyezték, hogy ezt a nép *Cheridon*-nak mondja. [*Lavatorium* vulgo *Cheridon*.]

Negyedikben 60 r. frtra becsült ajtóra való vaseszköz, zár, sarok, kulcs sat.

Érdekes tartalmú a 7-dik láda. Ebben egy fekete színű bécsi állványba [*Pulpitus*] betéve volt a) kisded mérleg [*Bilanz*], gyöngy mérésre, b) nagyobb mérleg arany és gyöngymérésre, c) kisebb arany mérésre, d) 10 darab súlymérték aranymérésre, e) török flaskó.

Ugyanoda volt behelyezve egy más bécsi szép állvány, kulcson kívül minden kellékeivel. Volt még a ládában öt kép. Kikéi? mifélék? nincs megjegyezve.

A 7-dikládában ismét egy *Cheridon*, egy zeneszer [*Musica*], melynek neve *Testudo*, s egy Klavir [*Clavicordium*], melyet *Spinetol*-nek neveznek.

A 9-dikben 6 német táborigy [*Sponda*==*Spannbett*] kellékeivel együtt. A 10-dik egy üres leveles láda volt. A 12-ik is az, hosszudak, bécsi alakú szép fából készítve.

Tizenharmadik egy különböző színű selyem abroszszal bevont asztal. Ugyanezen csoporthoz számítva egy réz teknő, érc és réz mosdóedény, egy nagy rézkanál s három serpenyő.

A 14-dikládában 400 öl karmazsin piros színű félselyem ablakfüggönynek [*Cortina*] való kelme. Ugyanott különböző színre festett és képekkel díszített s aranyozott bőr függöny 194 öl.

A 15-dikben gyapott kelméből való főalj és párnák, ágytakarók, selyem derekalyak, [*Culcitra*] félig persiai színű bőrrel bevonva és két kerek, különböző színű gyapju párna.

16—17-ben ablakvasaláshoz való vasneműek, 18-ikban öt kép. Nincs megjegyezve, minők?

A 19-et egy aranyozott almárium tölti be. A 20-ikban rézserpenyők, kanalak és egy kávépergelő. [A leltározók kissé barbár latinsággal írják, itt így jelölik meg a tárgyat: *Unus sartago pro urendo Cafe*.]

A 21-ikben két kép, 22-ikben egy játszótábla s egy ételmelegítő.

A 25-dik tétel alatt négy láda tele levéllel, egy üresen.

A 27-dik tétel alatt tíz nagy zselyeszék, selyem kelmével [*damaszknak* mondják] bevonva.

A 28-dik tétel alatt 9 nagy zselyeszék különböző színű himzett gyapjukelmével bevonva, kettő fejér és fekete [tehát csikos] gyapjukelmével. A 29-ik tétel alatt különböző színű gyapjukelmével bevont kanapé.

A 30-dik tétel alatt két kisebb zselyeszék gyapjukelmével bevonva, egy nagyobb olcsószerű selyemmel.

31-dik tétel alatt két kisebb, három nagyobb bevonatlan zselyeszék.

Az összes belső ingóságok becsára 659 r. frt 45 kr.¹⁾

Mekkora a különbség amaz idők egyszerű erkölcsi s háztartása és a mai fényűző idők kielégíthetetlen kívánságai között! Ma egy kis birtokos vagy kereskedő nyári mulató helye e fejedelmi kastély és nyári tartózkodásihely belső felszerelését tizszeresen feljűmulja. A gazdaság intenzívitasát a sok kész anyag mutatja, a miért a háztól kimenni sem kellett.

IV. Az 1714-ben leltározott, de 1725-ben nem talált ingóságok kimutatása.

<i>Szebenben az 1. ládában nem találtatott egy női mente,</i>	
becsára	55 r. ft — kr.
Egy bársony szoknya, b. á.	29 » » 10 »
A 2. ládában egy fekete virágos bársonyból készült	
női palást b. á.	186 » » 40 »
Egy második hasonló, b. á.	233 » » 20 »
Harmadik, melynek b. á.	116 » » 40 »
Miniúmszínű női mente, b. á.	137 » » 30 »
Hat drága készítésű női szoknya, melyek b. á.	583 » » 70 »
Husz pár ezüst fibula, b. á.	7 » » — »
A 3. ládában egy török nyereg, b. á.	133 » » 20 »
A 4. ládában egy téli virágos bársony férfimente, b. á.	486 » » 40 »
2-dik hasonló, b. á.	554 » » 10 »
3-dik hasonló, b. á.	288 » » 20 »
Az 5-ik ládából 3 vég vászon, b. á.	18 » » 25 »
6-dikből 4 vég abrosz, b. á.	20 » » 16 »
A 9-ik ládából 1 tigris bőr b. á.	58 » » 20 »
11-ikből hat pár török szőnyeg	— » » — »
16-dikből 1 török kosár	— » » — »
17-dikből 7 rókabőr, b. á.	10 » » 50 »
A Cupido-s asztali óra, b. á.	83 » » 20 »
Egy más óra, b. á.	60 » » — »
A 29-dik ládából két tárgy, b. á.	6 » » 40 »
31-dikből egy kis gyermek szekrény, pompás szerke-	
zetű, b. á.	25 » » — »
Egy más kisebb tárgy, b. á.	20 » » — »
A 33-dik ládából fekete bársony atlasz, selyem szö-	
vetek	31 » » 45 »
A 38-dik ládából ezüst kosarak.	
48-dikből egy köralakú ingás óra, b. á.	25 » » — »
52-dikből a zengő óra, b. á.	33 » » 20 »

¹⁾ A volt kir. főkörmányszék levéltárában 1723. évbéli 347.sz. alatt levő egyszerű hivatalos másolatról.

55-dikből két szőnyeg, b. á.	11 r. ft 40 kr.
56-dikből a medvebőr, b. á.	1 » » 40 »

A szebeni összes hiányzó tárgyak ára: 3328 r. ft 1 kr.

<i>Fogarásban</i> hiányzott a rézneműekből 11 nagy láncsa, b. á.	20 » » 50 »
» » a czinfélékből a 3-szögű palaczkok.	
» » a vasneműekből	9 » » 57 »
» » ágyakból	35 » » 49 »
Mindkét helyen az összes hiányzók becsára: 3361 r. ft 50 kr.	

V. Kimutatás az Apafi-féle ingó javak közt 1725-ben talált és elpecsélt levelekről és irományokról.

Mártius 13. Szebenben tíz nagy, kilencz kisebb ládában és négy zsákban, irások ezeken kívül két királyi könyv [*Liber Regius*] vagyis a fejedelmi adományozások és másféle kiadványok eredeti jegyzőkönyve [*Protocollum*], a Gebhárd kamarai biztos szállásán, a többiektől külön találtattak és lepecséltettek.]

Mártius 16. Fogarásban egy nagyobb s egy kisebb ládában, melyek bőrrel voltak bevonva, s egy harmadik fából való ládában.

Mártius 24. Küküllőváron két nagy és két kisebb faládában.

Megjegyzem, hogy e kimutatásnak sincs kelete s aláírása, de az a Kun Zsigmond kir. kormányiszéki biztos kezeírása, a mint a kormányiszékhez intézett jelentéseivel össze vetve, meggyőződhetni róla.

A mint láttuk, az elhalt fejedelemné hagyatékát I. ingatlan, II. ingó jók tették. Az ingóknak három osztálya volt: a) gazdasági fölszerelvények. úgynevezett fundus instructusok, lovak, igás barmok stb. a gazdaságokban talált terménykészletek, b) bútorok, ruhák, clenodiumok, vászon-, ágy- és konyhaneműek, könyvek stb. c) levelek és pedig részint családi, részint országos közlevelek, iratok s pár királyi könyv.

Az 1722-ben febr. 4. kelt szerződésben világos intézkedés volt téve az ideiglenes tulajdonos, illetőleg haszonélvező özvegy fejedelemné és királyi fiskus között, ennek értelmében a birtokok gazdasági fölszereléseikkel s az évi termés készletekkel együtt összeírás nélkül tényleg a fiskus birtokába mentek át. A mily igaz joggal szállottak azok I. Apafi Mihály fejedelemtől és nejeről Bor-nemisza Annáról II. Apafi Mihályra, mint fiokra s természetes és törvényes örökösükre: oly jogérvényesen mentek át az ifjú fejedelem halála után a kettőjük között történt kölcsönös bevallás [*mutua fassio*] alapján az özvegyre, s ennek halálával az említett jogérvényes szerződés értelmében a kir. fiskusra.

Az ingó javak b) kategóriájáról az említett kétoldalú szerződésben az volt megállapítva, hogy: a női dolgok, clenodiumok,

öltözetek s a fejedelemasszony használatára szükséges kellékek nem tárgyai az örök eladási szerződésnek; azokról tehát intézkedés tehető vagy azok a rokonoknak mehetnek birtokába. A levelekről és országos érdekű könyvekről nem volt szó; de hogy ezek nem maradhatnak az oldalági rokonokra, ez — a mit fenebb láttuk — a halál utáni tárgyalásokból azonnal kiderült. Ezen leveleket tartalmazó ládákról külön tárgyalás folyt, azok országos jellege jókor kimondatott s ez értelemben 1732-ben december 11-én kelt kir. leiratban az intézkedés megtéetett,¹⁾ hogy t. i. a ládákról a pecsét vétessék le, a levelek lajstromoztassanak s tétessenek a fiskus levéltárába, a könyvek a károly-fejérvári káptalanba, a kihalt nemzetség oldalágon való rokonait illethető, szorosán vett családi levelek az illetőkkel jogaik kimutatása mellett alkalmas módon közöltessenek.

A többi ingó jók a meghalt özvegy fejedelemnő rendelkezése alatt maradtak. Tett-e róluk intézkedést? nincs tudomásom róla. Csak annyit láttam egy erdélyi kir. kincstári hivatalos írásból, hogy: midőn II. Apafi Mihály fejedelmi özvegye, Bethlen Kata meghalt, clenodiumait Gyulai generalis Erdélyből Verestornony át titokban Olaszországba vitte, a ki ott meghalván, ezen clenodiumokat kapitány Teleki Imre onnan Erdélybe beindította a meghalt generalis testvérnénje Wesselényi báróné számára, és pedig Bécsen át. Midőn azonban ezek a bécsi vámhivatal elé jutottak, Apafi-vagyonoknak ismertetvén föl: a fiskus a maga részére reclamálta.²⁾ Sem az ügytárgyalásának további folyamáról és kimeneteléről, sem az 1714 és 1725 közötti időben a lezárva és lepecsételve volt ládákból még az özvegy fejedelemnő életében kivett s halála után meg nem talált számos nagy értékű tárgyak hová létéről fölvilágosító adatot nem találtam. Másokra kell tehát hagynom tanulmányom e tekintetben kiegészítését.

Egy megjegyzést azonban a *clenodiumokról* tennem kell.

Ezek ily név alatt a kiküldött biztosok összeírásában sehol elé nem jönnek; ha ezek alatt külön arany, ezüst, gyémánt anyagú vagy foglalatú tárgyak gyűrűk, nyaklánczok, fülfüggők, párták, s drága kövek és gyöngyök sat. értendő, a minthogy ez az életben rendszeren így használtatik, akkor ezen Olaszországba vitt, onnan visszaindított s Bécsben lefoglalt tárgyak mind az 1714-iki, mind az 1725-iki összeírást kikerülték, s oly holmik voltak, a miket az özvegy fejedelemnő férje halála után, mint részint tőle öröklött, részint tulajdonúl férje házához vitteket, halálaig használt, magá-

¹⁾ 1733-béli 32 kir. kincstári szám alatt.

²⁾ Az ezekről készült jegyzék látható 1729-ik évi 152 kir. kincstári szám alatt.

nál tartott és őrzött, s tán halála előtt szállította Erdélybe gróf Gyulai generalishoz. Hogy az Apafi-háznak ily clenodiuma tömérdek volt, látszik a korábbi évi leltárakból, miket egyik udvari belső főtitzt eltávozásakor utódának átadott, részint azon kötelező kölcsönlevelekből, melyekkel a Bécsben élő fejedelmi pár sokszor pénz szükségén segített. Bár a kölcsönzés ezekből sokat idegen kézre juttatott, mindazáltal kétségtelen, hogy a fejedelemsasszonynak élete végső pillanatig fejedelmi fényes udvartartása, tehát clenodiuma is volt.

Az is meg lehet, hogy még az 1714-ik évi leltározás előtt vagy tán után a roppant nagy számú mentéken, dolmányokon, palástokon, szoknyákon, süvegeken, öveken, kardokon, nesten és kardkötöken, puskákon, buzogányokon, czipőken és csizmákon, nyergeken, csafragokon, sat. levő tömérdek gyémánt, rubint, arany-ezüst gomb, boglár, csat, forgó, pityke, paszománt, arany-ezüst rojt és prém stb. stb. vagy idegen kéz, vagy a tulajdonos által levétetvén: biztos helyre tétettek el. Ezt onnan gyanítom, mert az öreg fejedelem életében készült leltárakban a ruhákon valóban túlterheltség látszik ily ékítésekben és drágaságokban; a mit az 1725-iki leltározásnál csaknem eltűnve láttam, elannyira, hogy épen a drága díszruháknál az arany, ezüst és gyöngy s más díszítés ritkán fordul elő, s egy-két szóban véget ér, míg a korábbi magyar leltárakban némely tárgyon százával áll a kisebb pityke és boglár s a nagy nehéz arany, ezüst rubintos gomb, sat.

En e kérdés fölötti homálynak is eloszlatását későbbi nyomozónak hagyom fenn.

JAKAB ELEK.